

ІНТЕГРАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Фінансовий ринок стосовно учасників аграрного ринку характеризується загрозами високого рівня тінізації, постійним дефіцитом обігових коштів, нерозвиненістю системи гарантій при залученні кредитів та інвестицій, відсутністю умов для страхування сільськогосподарських ризиків, недосконалістю бюджетної, податкової, інвестиційної та інноваційної політики, відсутністю необхідної інфраструктури для повноцінного фінансового забезпечення аграрної сфери.

Для забезпечення попередження економічних та фінансових загроз з боку еквівалентності міжгалузевого обміну в аграрній сфері і на цій основі досягнення сталого розвитку галузі важливе значення має ціновий паритет, як співвідношення між цінами на сільськогосподарську продукцію та спожиті в сільському господарстві промислову продукцію і послуги, при якому купівельна спроможність цін на сільськогосподарську продукцію по відношенню до промислової продукції і послуг зберігається на рівні базового періоду. Тобто сільськогосподарський товаровиробник за виручені від реалізації власної продукції кошти мав би можливість не тільки відновити використані у процесі виробництва продукції ресурси, а й здійснювати розширене відтворення виробництва на рівні базового періоду [1].

Паритетність цін є однією з найважливіших народногосподарських проблем, яка повинна бути важливою ланкою аграрної політики держави. В Україні за останні роки допущене істотне порушення паритету цін не на користь сільського господарства. Воно є результатом впливу низки чинників, безпосередня дія яких спрямована на підвищення собівартості сільськогосподарської продукції, а значить, і зниження доходів аграрних підприємств, яке неодмінно матиме місце за умови стабільних цін на згадувану продукцію або ж при неадекватному зростанні їх співвідносно до збільшення виробничих витрат, яке відбулося з незалежних від сільськогосподарських товаровиробників причин [2].

Протилежним за значенням ціновому паритету є диспаритет цін – одна з найбільш важливих проблем для сільського господарства. Вона в кінцевому підсумку призводить до збитковості значної частини сільськогосподарських підприємств та галузі в цілому, значного скорочення виробництва.

До основних напрямів забезпечення паритету цін належать такі, як застосування гарантованих мінімальних цін (цін підтримки) на продукцію в межах визначених її квот; фінансові товарні інтервенції (купівля чи продаж товару залежно від рівня кон'юнктури цін на ринку); дотації та компенсації на сільськогосподарську продукцію; державне регулювання цін на продукцію

природних монополій та інші види матеріально-технічних ресурсів і послуги для сільського господарства; лізинг сільськогосподарської техніки; пільгове оподаткування та кредитування сільського господарства; квотування та митне регулювання експорту й імпорту сільськогосподарської продукції та ін.

Державна діяльність України в сфері ціноутворення регулюється прийнятим Верховною Радою України Законом «Про ціни і ціноутворення», у якому визначені основні принципи і норми встановлення, зміни і застосування цін і тарифів, порядок контролю за цінами в народному господарстві країни. Він націлений на здійснення програми переходу до ринкової економіки, свободи господарської діяльності, структурної перебудови виробництва і підвищення його ефективності, задоволення потреб населення в товарах і послугах.

Головна з причин такого стану – у загальному обсязі валової продукції майже дві третини її продовжують виробляти господарства населення, і приблизно 40% – сільськогосподарські підприємства, на які припадає понад 70% земельних ресурсів країни – основного засобу виробництва і джерела доходів [4].

У розвинутих країнах Заходу поряд із державною підтримкою цін (їх дотуванням) використовується також квотування для зменшення виробництва, а відповідно, й пропозиції тих або інших видів продукції. Так, у Канаді державне управління по пшениці (на цю країну припадає понад 20% світового експорту пшениці) встановлює квоти й купує зерно у виробників за твердими цінами. Залишки зерна фермери можуть продати на вільному ринку, але за наявності ліцензії [3].

Вважаємо що, забезпечення економічної безпеки аграрних підприємств можливе через удосконалення фінансових механізмів:

- заставних операцій з використанням складських свідоцтв, закладних та іпотечних облігацій;

- підвищення гарантій повернення кредитів за рахунок створення єдиної системи державної реєстрації нерухомості, в тому числі земельних ділянок, розвитку оціночної та страхової діяльності, використання застави майна, удосконалення страхування фінансових ризиків комерційних банків; удосконалення державної підтримки з метою розширення обсягів кредитування та зниження процентних ставок за користування кредитами підприємств аграрного сектору;

- стимулювання розвитку кредитних спілок у сільській місцевості;

- створення умов для розвитку кредитно-компенсаційно-гарантійних відносин за участю місцевих органів державної влади та стимулювання надання середньо- і довгострокових кредитів комерційними банками та іншими фінансовими структурами підприємствам малого і середнього бізнесу в сільській місцевості;

- сприяння розвитку кредитування при реалізації сільськогосподарської продукції за форвардними і ф'ючерсними контрактами, факторингових операцій з використанням векселів;

– удосконалення порядку обов'язкового резервування коштів банками шляхом диференціації розміру відсотків залежно від частки кредитних операцій для аграрного сектору економіки;

– підтримка розвитку іпотечного кредитування із запровадженням дворівневих його різновидів [5].

Аграрні підприємства різних форм власності мають можливість самостійно розробляти інвестиційні та інноваційно-інвестиційні програми, які здатні забезпечити сталий та безпечний розвиток, а відтак і обґрунтування відповідними фінансовими ресурсами.

Під інноваційним розвитком у широкому сенсі слід розуміти закономірні зміни: в діяльності підприємства, пов'язані зі створенням удосконалених конкурентоздатних технологій, впроваджених у виробництво; у продукції або послугах, що одержали попит на ринку, а також закономірні зміни в організаційно-технічних рішеннях виробничого, адміністративного, комерційного чи іншого характеру, що знайшли застосування в практичній діяльності і які суттєво покращують структуру та якість виробництва й (або) соціальної сфери. У вузькому сенсі інноваційним розвитком є перехід одного інноваційного процесу в інший, досконаліший [6].

Комплексний підхід до розробки, аналізу, оцінки і реалізації інноваційно-інвестиційного проекту в аграрній сфері сприяє забезпеченню економічної безпеки на рівнях як галузі, так і аграрного підприємства на основі зростання ефективності інновацій і підвищення конкурентоспроможності.

Інфраструктура є основою, фундаментом, внутрішньою будовою економічної системи безпеки аграрних підприємств. Функції інфраструктури ринку, які впливають на стан та тенденції економічної безпеки на всіх рівнях аграрної сфери, є такими:

- полегшення учасникам ринкових відносин реалізації їхніх інтересів;
- підвищення оперативності та ефективності роботи ринкових суб'єктів на основі спеціалізації окремих суб'єктів економіки і видів діяльності;
- організаційне оформлення ринкових відносин;
- полегшення форм юридичного та економічного контролю, державного і суспільного регулювання ділової практики.

Важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств є вертикальна інтеграція, створення вертикальних об'єднань у вигляді агропромислово-фінансових груп, учасники яких, крім фінансових вигод, мають ще й вигоди тісної взаємодії у вирішенні загальних питань ефективності виробництва, переробки і продажу продукції.

Для забезпечення попередження економічних та фінансових загроз з боку еквівалентності міжгалузевого обміну в аграрній сфері і на цій основі досягнення сталого розвитку галузі важливе значення має ціновий паритет. До основних напрямів забезпечення паритету цін належать такі:

- застосування гарантованих мінімальних цін (цін підтримки) на продукцію в межах визначених її квот;

- фінансові товарні інтервенції (купівля чи продаж товару залежно від рівня кон'юнктури цін на ринку);
- дотації та компенсації на сільськогосподарську продукцію;
- державне регулювання цін на продукцію природних монополій та інші види матеріально-технічних ресурсів і послуги для сільського господарства;
- пільгове оподаткування та кредитування сільського господарства;
- квотування та митне регулювання експорту й імпорту сільськогосподарської продукції;
- інші.

Державна політика цін у аграрній сфері має спиратися на такі принципи: ціни, за якими сільськогосподарські товаровиробники продають свою продукцію фізичним особам, юридичним особам з недержавною формою власності, формуються за вільною згодою сторін; коли сільськогосподарські виробники продають свою продукцію підприємствам, системам з державною або переважно державною формою власності, держава виступає як монополіст і в цьому випадку регулювання цін не порушує, а захищає принципи їх свободи; при наявності інфляційних тенденцій держава проводить антиінфляційний захист закупівельних цін з метою збереження цінового паритету, застосовуючи для цього індексацію цін, встановлення цін з упередженням інфляційних очікувань, авансування тощо; якщо держава вважає доцільним здійснювати підтримку сільського господарства ціновими важелями, ціна включає бюджетні доплати.

Список використаних джерел

1. Шабінський О. В. Вплив економічних проблем споживання продовольства на продовольчу безпеку АПК / О. В. Шабінський // Розвиток фінансово-кредитної системи України : зб. наук. пр. – Вінниця, 2004. – С. 67–68
2. Паритет цін і механізм його забезпечення в ринковій економіці [Електронний ресурс] – Режим доступу :<http://buklib.net/books/29642/>
3. Зельднер А. Факторы производительности в АПК / А. Зельднер // Вопросы экономики. – 2000. - № 7. – С. 94-101.
4. Шкаберін В. М. Продовольча безпека як основа формування та розвитку аграрної політики держави / В. М. Шкаберін // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2005. – № 1. – С. 119–124/
5. Шабінський О. В. Організаційно-економічний механізм, мета та задачі управління економічною безпекою аграрного сектора України / О. В. Шабінський // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2006. – Вип. 213. – С. 934–942 .
6. Пилипенко К. А. Інноваційно-інвестиційна діяльність агропромислових формувань / К. А. Пилипенко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Вип. 1. – Т.1. Економічні науки. – Полтава : ПДАА. – 2011. – С. 197 - 202.